

(א) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חָלַם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר : (ב) וְהִנֵּה מִן הַיָּאֵר עֹלֵת שֶׁבַע פָּרוֹת יָפוֹת מֵרֵאָה וּבְרִיאֹת בָּשָׂר וַתִּרְעִינָה בְּאָחוּ : (ג) וְהִנֵּה שֶׁבַע פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאֵר רָעוֹת מֵרֵאָה וְדַקּוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפָּרוֹת עַל שִׁפְתֵי הַיָּאֵר : (ד) וַתֵּאֱכֹלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמֵּרֵאָה וְדַקּוֹת הַבָּשָׂר אֵת שֶׁבַע הַפָּרוֹת יָפוֹת הַמֵּרֵאָה וְהַבְּרִיאֹת נִיּוֹקָץ פְּרָעָה : (ה) וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֵם שְׁנִית וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׁבָלִים עֹלֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאֹת וְטֹבוֹת : (ו) וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׁבָלִים דַּקּוֹת וְשִׁדּוּפֹת קָדִים צְמֻחוֹת אַחֲרֵיהֶן : (ז) וַתִּבְלַעְנָה הַשְּׁבָלִים הַדַּקּוֹת אֵת שֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְּלֹאוֹת נִיּוֹקָץ פְּרָעָה וְהִנֵּה חֲלוֹם :

רש"י

(א) ויהי מקץ - כתרגומו מסוף, וכל לשון קץ סוף הוא :

על היאור - כל שאר נהרות אינם קרויים יאורים חוץ מנילוס, מפני שכל הארץ עשויה יאורים יאורים בידי אדם ונילוס עולה בתוכם ומשקה אותם, לפי שאין גשמים יורדין במצרים תדיר כשאר ארצות :

(ב) יפות מראה - סימן הוא לימי שובע, שהבריות נראות יפות זו לזו, שאין עין בריה צרה בחברתה :

באחו - באגם, כמו (איוב ח יא) ישגא אחו :

(ד) ותאכלנה - סימן שתהא כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב :

(ה) בקנה אחד - גבעול :

(ו) ושדופת -, חבוטות

קדים - רוח מזרחית

והנה חלום - והנה נשלם חלום שלם לפניו והוצרך לפותרים :

שאלות

- איך מסביר רש"י את המילים "מקץ שנתיים"?
- מה שם הנהר הגדול של מצרים, כיום, איך הוא נקרא בתורה?
- מה מסמלות הפרות יפות המראה?
- מה מסמלת העובדה שהפרות הזות אכלו את הפרות השמנות?
- מה המשמעות של המשפט "והנה חלום"?

יום ב

פרשת מקץ

(ח) וַיְהִי בַבֶּקֶר וַתִּפְעַם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת כָּל חֲכָמֶיהָ וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת חֲלֹמוֹ וְאֵין פּוֹתֵר אוֹתָם לְפָרְעָה: (ט) וַיִּדְבֹּר שֵׁר הַמְשָׁקִים אֶת פְּרָעָה לֵאמֹר אֶת חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: (י) פְּרָעָה קִצֵּף עַל עֲבָדָיו וַיִּתֵּן אוֹתִי בְּמִשְׁמַר בֵּית שֵׁר הַטְּבָחִים אוֹתִי וְאֶת שֵׁר הָאֲפִים: (יא) וַנַּחֲלֵמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלָמְנוּ: (יב) וְשֵׁם אֶתְנֹנוּ נֶעַר עֲבָרִי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפָּר לוֹ וַיִּפְתֵּר לָנוּ אֶת חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ כְּחֲלֹמוֹ פֶּתֵר: (יג) וַיְהִי כֹּאשֶׁר פֶּתֵר לָנוּ כֵּן הָיָה אוֹתִי הַשֵּׁיב עַל פְּנֵי וְאֶתוֹ תִּלְּהָ:

רש"י

(ח) ותפעם רוחו - ומטרפא רוחה מקשקשת בתוכו כפעמון. ובנבוכדנצר הוא אומר (דניאל ב א) ותתפעם רוחו, לפי שהיו שם שתי פעימות שכחת החלום והעלמת פתרונו:

חרטמי - הנחרים בטימי מתים, ששואלים בעצמות. טימי, הן עצמות בלשון ארמי, ובמשנה בית שהוא מלא טמיא, מלא עצמות:

ואין פותר אותם לפרעה - פותרים היו אותם, אבל לא לפרעה, שלא היה קולן נכנס באזניו, ולא היה לו קורת רוח בפתרונו, שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר:

(יא) איש כפתרון חלומו - חלום הראוי לפתרון שנפתר לו ודומה לו:

(יב) נער עברי עבד - ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה. מזכירו בלשון בזיון:

נער - שוטה ואין ראוי לגדולה:

עברי - אפילו לשוננו אינו מכיר:

עבד - וכתוב בנמוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים:

איש כחלומו - לפי החלום וקרוב לענינו:

(יג) השיב על כני - מי שבידו להשיב, והוא פרעה הנזכר למעלה, כמו שאמר (לעיל פסוק י) פרעה קצף על עבדיו, הרי מקרא קצר ולא פירש מי השיב, לפי שאין צריך לפרש מי השיב, וכן דרך כל מקראות קצרים על מי שעליו לעשות הם סותמים את הדבר:

שאלות

כאן כתוב **ותפעם** רוחו בספר דניאל מסופר על המך נבוכדנצר שגם חלם ושם נאמר **ותתפעם** רוחו מה ההבדל?

רש"י מפרש את המילה חרטומים על ידי שמחלק את המילה לשנים חרטומי. המילה "טומי" או "טימי" משמעה עצמות. אם כן מה פירוש המילה חרטומים?

כיתות ד-ו

ואין פותר אותם לפרעה האם המילה לפרעה אינה מיותרת? הרי יודעים
שהחולם הוא פרעה!

באיזה כינויי גנאי מכנה שר המשקים את יוסף?

***מה זה "מקרא קצר", הראה זאת בפסוק יג

פרשת מקץ

(יד) וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו ויבא אל פרעה: (טו) ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אתו: (טז) ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלהים יענה את שלום פרעה: (יז) וינדבר פרעה אל יוסף בחלמי הנני עומד על שפת היאר: (יח) והנה מן היאר עלת שבע פרות בריאות בשר ויפת תאר ותרעינה באחו: (יט) והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות ורעות תאר מאד ורקות בשר לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע: (כ) ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשונות הבריאות: (כא) ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע פאשר בתחלה ואיקץ: (כב) וארא בחלמי והנה שבע שבלים עלת בקנה אחד מלאות וטבות: (כג) והנה שבע שבלים צנמות דקות שדפות קדים צמחות אחריהם: (כד) ותבלען השבלים הדקות את שבע השבלים הטבות ואמר אל החרטמים ואין מגיד לי: (כה) ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה: (כו) שבע פרות הטבות שבע שנים הנה ושבע השבלים הטבות שבע שנים הנה חלום אחד הוא: (כז) ושבע הפרות הרקות והרעות העלת אחריהן שבע שנים הנה ושבע השבלים הרקות שדפות הקדים יהיו שבע שני רעב: (כח) הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה אשר האלהים עשה הראה את פרעה: (כט) הנה שבע שנים באות שבע גדול בכל ארץ מצרים: (ל) וקמו שבע שני רעב אחריהן ונשפח כל השבע בארץ מצרים וכלה הרעב את הארץ: (לא) ולא יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא אחרי כן כי כבד הוא מאד: (לב) ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו:

רשיי פרשת מקץ

(יד) מן הבור - מן בית הסוהר שהוא עשוי כמין גומא, וכן כל בור שבמקרא לשון גומא הוא, ואף אם אין בו מים קרוי בור פוש"א בלע"ז [חפירה]:

ויגלח - מפני כבוד המלכות:

(טו) תשמע חלום לפתור אותו - תאזין ותבין חלום לפתור אותו:

תשמע - לשון הבנה והאזנה, כמו (להלן מב כג) שומע יוסף, (דברים כח מט) אשר לא תשמע לשונו,

(טז) בלעדי - אין החכמה משלי אלא אלהים יענה, יתן עניה בפי לשלום פרעה:

(יט) דלות - כחושות, כמו (ש"ב יג ד) מדוע אתה ככה דל, דאמנון:

ורקות בשר - כל לשון רקות שבמקרא חסרי בשר,

(כג) צנמות - צונמא בלשון ארמי סלע, הרי הן כעץ בלי לחלוח, וקשות כסלע, ותרגומו נצן לקין, נצן אין בהן אלא הנץ לפי שנתרוקנו מן הזרע:

(כו) שבע שנים, שבע שנים - כולן אינן אלא שבע, ואשר נשנה החלום פעמים לפי שהדבר מזומן, כמו שפירש לו בסוף (פסוק לב) ועל השנות החלום וגו'. בשבע שנים הטבות נאמר (פסוק כה) הגיד לפרעה, לפי שהיה סמוך, ובשבע שני רעב נאמר (פסוק כח) הראה את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורחוק, נופל בו לשון מראה:

כיתות ד-ו

(ל) ונשכח כל השבע - הוא פתרון הבליעה:

(לא) ולא יודע השבע - הוא פתרון (פסוק כא) ולא נודעה כי באו אל קרבנה:

(לב) נכון - מזומן:

שאלות

איך נקרא בית הסהר בתורה, מדוע?

מדוע יוסף מתגלח לפני הפגישה עם פרעה?

מה פירוש המילה "תשמע"?

מי הפותר האמיתי את החלום

את אשר האלהים עשה לגיד לפרעה אשר האלהים עשה קראת את פרעה:

מתי נאמר הגיד ומתי נאמר קראת?